

VLISSINGEN

De Stichting Zeeuwse Senioren Academie verzorgt in samenwerking met Hogeschool Zeeland elf cursussen in het voorjaar van 2010.

Cursusplaats: Hogeschool Zeeland, Edisonweg 4, Vlissingen

De Stichting Zeeuwse Senioren Academie stelt zich ten doel: het ontwikkelen, organiseren en geven van onderwijs op academisch niveau in diverse wetenschapsgebieden voor mensen van vijftig jaar en ouder. Voor het volgen van deze cursussen is geen speciale vooropleiding vereist. Er wordt verondersteld dat men langs de weg van zelfstudie en/of door werk- en levenservaring het vereiste ontwikkelingsniveau heeft bereikt.

Haar bestuur bestaat uit drs L.A. DeWitte (voorzitter/wnd penningmeester), drs H.Eijzenga (secretaris) en ir F.Huisman, met als adviseur prof. dr P.van de Putte.

Adres bestuur: Molstraat 21, 4331 SM Middelburg.

HOVO-Nederland is de landelijke vereniging van alle Hovo-instellingen en heeft tot doel het hoger onderwijs van ouderen in Nederland te bevorderen.

De website van Hovo-Nederland: www.hovonederland.nl

Aanmelding voor een cursus via bijgevoegd inschrijfformulier en door overmaking van het cursusgeld op gironummer 1740084 ten name van Zeeuwse Senioren Academie te Middelburg (niet ten name van Hovo, Vlissingen!) onder vermelding van de betreffende cursusletter(s) en naam (namen) deelnemer(s). (U ontvangt geen nota of acceptgiro!).

De inschrijving voor de cursus alsmede het cursusgeld dient uiterlijk een week voor aanvang van de cursus binnen te zijn.

Het cursusgeld is inclusief een kopje koffie of thee. Indien u een andere consumptie wenst, kunt u die met uw eigen chipknip afrekenen bij de Catering.

De cursussen vinden doorgang bij inschrijving door tenminste 10 personen. Bij een te geringe intekening wordt het cursusgeld teruggestort en krijgt u zo spoedig mogelijk bericht na de uiterste inschrijfdatum.

Indien de cursus doorgaat ontvangt u daarvan géén bericht. Annulering na inschrijving is mogelijk tot uiterlijk een week voor aanvang van de cursus, schriftelijk of per e-mail. Bij annulering wordt € 10.- administratiekosten in rekening gebracht.

ZWAARTE EN LICHTVOETIGHEID BIJ RUSSISCHE DENKERS EN KUNSTENAARS EN HUN INVLOED OP HET WESTEN Cursus A

Kosten : € 90,-

Data : woensdag 27 januari, 3, 10 en 17 februari en 3 maart 2010

Tijd : 14.15 - 16.30 uur in lokaal A022

Docent : dr. J. Vos

In actuele filosofie en dieptepsychologische inzichten ontlenuen we veel aan Russische schrijvers, dichters, schilders en dansers.

In de bijeenkomsten zal er aandacht zijn voor de zeggingskracht van Diaghilev, Nijinski. De inspiraties die uitgaan van Póesjkin, Gógol, Tsjéchof, Górkí, Boelgákow zullen besproken worden.

De diepmenselijke intuïties van Dostojewski en Tolstoj en hun verhalend vermogen wijzen nog steeds een weg hoe we van binnenuit waar kunnen nemen.

De vergeten filosoof Solovjov met zijn filosofie van liefde verdient een herontdekking.

Kandinsky, een profeet van het modernisme, geeft uitdrukking aan spiritualiteit in de kunst. Voor hem is dat vooral de abstractie in de schilderkunst. Chagall bewoog het spirituele vanuit een andere eigenheid. Veel van het bovengenoemde zal hopelijk deelnemers brengen tot meedenken vanuit eigen perspectief.

Voor algemene informatie kunt u op dinsdag en donderdag van 09.00 - 12.00 uur terecht bij:

Mevrouw A.M.Vereecke-de Nooijer

Telefoon: 0118 - 489728

E-mail: a.m.de.nooyer@hz.nl

Hogeschool Zeeland

Postbus 364

4380 AJ Vlissingen

Kosten : € 90,-

Data : dinsdag 2, 9, 16, 23 en 30 maart en 6 april 2010

Tijd : 14.30 - 16.30 uur in lokaal L064

Docent : drs D.van Biemen

In het omvangrijke werk van de Verlichtingsfilosoof Immanuel Kant (1724-1804) staan de volgende drie vragen centraal: Wat kan ik weten? Wat behoort ik te doen? en Waarop mag ik hopen? Deze vragen komen samen in een vierde belangrijke vraag: Wat is de mens? Kant's drie kritieken vormen een nauwgezette behandeling van die thema's. Aan de hand van deze vragen maken we in de cursus kennis met het gedachtegoed van Kant. De cursus omvat zes lestijden van twee uur met de volgende onderdelen:

1. Kant als transcendentiaalfilosoof
2. Eerste Kritiek: De theoretische Rede
3. Tweede Kritiek: De praktische Rede
4. Derde Kritiek: Het Oordeelsvermogen
5. De actuele vraag: Wat is de mens?
6. Hedendaags Neokantianisme

Drs J.D. van Biemen studeerde in 1995 af aan de Open Universiteit (cultuurwetenschappen).

Momenteel is hij - naast het docentschap - werkzaam als beeldend kunstenaar en als cultuurwetenschapper.

Uitgebreide informatie vindt u op zijn website www.denkweg.nl.

Kosten : € 95,-

Data : vrijdag 5, 12, 19 en 26 maart en 2 en 9 april 2010

Tijd : 14.00 - 16.00 uur in lokaal V123

Docent : drs H. Eijzenga

Een van de meest aansprekende filosofische stromingen van de twintigste eeuw is het *existentialisme* - misschien wel omdat het uitgaat van de mens als actueel, concreet levend wezen: de mens levend en handelend in de alledaagse wereld, met gevoelens en strevingen die iedereen kent. Het existentialisme laat de mens zien als een wezen dat *zichzelf* moet maken. “*De mens is het niet vastgelegde dier,*” heeft Nietzsche eens gezegd. Jaspers, die vaak als grondlegger van de existentiële filosofie wordt gezien, varieert daarop met “*De mens is niet, de mens wordt*”.

Volgens de existentialisten is de mens *vrij*: hem staan vele mogelijkheden ter beschikking om zijn eigen bestaan (zijn *existentie*) vorm te geven. Die vrijheid maakt hem ook *verantwoordelijk* voor de keuzes die

hij maakt, hoewel hij nooit van te voren kan weten hoe zijn keuzes uitwerken.

Maar als ik verantwoordelijk ben voor mijn vrije keuze zonder te weten hoe dat uitwerkt, hoe kan ik dan weten wat ik zou moeten doen? Kan ik in God misschien een adviseur vinden die me kan raden? “Ja”, zegt *Kierkegaard*, aan wie het begrip ‘existentialisme’ wel wordt toegeschreven, “maar je relatie met God is een *persoonlijke* relatie, en je blijft in het volgen van dat advies *persoonlijk* verantwoordelijk”.

Sartre ziet in die vrijheid het gevaar dat mensen *elkaar* gaan gebruiken om hun eigen bestaan te verzekeren. Daarmee zijn alle mensen elkaars vijand geworden: “De hel, dat zijn de anderen” is een veel

geciteerde uitspraak van Sartre. Hij heeft met dit probleem zijn leven lang geworsteld.

Volgens *Lévinas* behoren we de ander altijd te zien en te respecteren als een persoon: hij behoort wel tot *onze* verantwoordelijkheid, maar hij heeft een eigen vrijheid. Dat betekent dat we in onze vrijheid verantwoordelijk zijn voor de vrijheid van ieder ander: het besef dat we de ander *kunnen* kwetsen of zelfs doden moet ons tot het inzicht brengen dat we *verplicht zijn* aan onze eigen menselijkheid om dat te voorkomen.

Dat zijn mooie woorden, waar een weldenkend mens het niet mee oneens zal zijn. Maar is de verantwoordelijkheid waarmee de existentialisten

ons aldus opgezaald hebben, niet te groot? “Ja”, zegt Kierkegaard, “maar het is wel onze opdracht”. “Ja”, zegt Sartre, “maar het ontlopen van onze verantwoordelijkheid is *kwade trouw*”. “Ja”, zegt *Lévinas*, “en we kunnen alleen maar hopen dat we niet te vaak verantwoordelijk worden gesteld”.

Kierkegaard, Sartre en *Lévinas* zijn de centrale filosofen in deze cursus van zes lessen. Aan de hand van hun eigen teksten, maar vooral aan de hand van de actualiteit van onze eigen tijd zullen we proberen enig inzicht te krijgen in hun opvattingen. Daarbij zullen ook anderen zoals Jaspers, Heidegger en Camus *acte de présence* geven.

Drs H.Eijzenga was docent filosofie aan de Technische Hogeschool Rijswijk en de universiteiten van Utrecht en Delft. Hij is nu free-lance docent aan diverse instellingen en hij werkt daarnaast aan een promotie-onderzoek.

LUISTERCORSUS OVER DE MATTHÄUS PASSION VAN J.S.BACH

Kosten : € 115,-

Data : donderdag 11 en 18 februari & 4, 11, 18 en 25 maart 2010

Tijd : 14.30 - 17.00 uur in lokaal PE010/011

Docent : Annemiek Vogels

Elk jaar opnieuw zijn zalen en kerken uitverkocht als Bachs versie van het lijdensverhaal volgens Mattheus klinkt.

Wat maakt dit stuk nou zo bijzonder dat zelfs mensen die zeggen niet in God te geloven toch elk jaar weer van de partij willen zijn?

Hoe werkt de kracht van die eeuwige muziek op de menselijke ziel, gelovig of niet?

Deze vragen proberen we te beantwoorden in de genoemde luistercursus.

Uiteraard leert u achtergronden van het werk kennen en wordt de bijzondere grondvorm ervan besproken. Daarnaast wordt het gehele werk behandeld en beluisterd, zodat verbanden en

Uw docent is Annemiek Vogels. Doordat zij werkt vanuit de combinatie muziek en theologie kan zij de samenhang tussen tekst en muziek voor u verhelderen en zo duidelijk maken dat het werk van Bach klinkende theologie is. Inmiddels staan op haar Bach-cursusrepertoire een twintigtal cantates, de zes motetten, de Hohe Messe, het Weihnachts Oratorium, de Johannes Passie en de Mattheus Passie.

verborgen betekenissen duidelijk worden. Elke les wordt een gedeelte van de Matthäus Passion onder handen genomen; daarbij vragen we ons af wat de theologische betekenis is van de tekst, hoe Bach deze betekenis in zijn noten laat doorklinken, en vooral ook waarom die muziek ons nou zo diep raakt. Zo proberen we de elementen van het lijdensverhaal van Christus in verband te brengen met ons eigen levensverhaal.

Er is voor deze cursus geen muzikale voorkennis vereist, u hoeft alleen maar van Bach te houden...

Kosten : € 110,- incl. Syllabus

Data : donderdag 1, 8, 15, 22 en 29 april 2010

Tijd : 14.00 - 16.30 uur in lokaal A121

Docente : dra Ina A. Tanahatoe-Siepmann

*De oude beuk is verliefd op de vijver
bevend strekt hij de stramme armen over haar neer
en schoon is zijn gebaar
van eerbied en verlangen
en van brede ernst
zij is diep en zwart
waar zij hem kust, sterft hij (een gedicht van J.C. van Schagen)*

Om volledig te kunnen genieten van de colleges, is het goed het betreffende boek vooraf te lezen. Tijdens de colleges worden onderdelen voor uw syllabus uitgereikt.

1 ^e college			
DE STILLE PLANTAGE	1931	Schrijver	ALBERT HELMAN
2 ^e college			
DE KOPEREN TUIN	1950	Schrijver	SIMON VESTDIJK
3 ^e college			
TUSSEN TUIN EN WERELD	1978	Schrijver	PAUL de WISPELAERE
4 ^e college			
HET GROTE VERLANGEN	1992	Schrijver	MARCEL MÖRING
5 ^e college			
CONTRAPUNT	2008	Schrijfster	ANNA ENQUIST

Ina A. Tanahatoe-Siepmann is doctoranda in de Nederlandsche Taal- en Letterkunde, afgestudeerd aan de Katholieke Universiteit te Nijmegen (heden: Radboud Universiteit Nijmegen). Zij heeft vele jaren les gegeven aan middelbare- en hogescholen, en in september 2003 richtte zij haar eigen, nu bloeiende, Academie voor Neerlandistiek op, omdat zij het heel belangrijk vindt Literatuurkennis over te dragen en te laten zien hoezeer het lezen de mens kan verrijken.

Kosten : € 120,-

Data : woensdag 10 en 17 februari en 3, 10 en 17 en 24 maart 2010 (en event. 31 maart)

Tijd : 13.15 - 15.15 in lokaal V118

Docent : de heer Lok Chan m.a.

Wat heeft Bachs muziek te maken met de Trevi-fontein van Bernini? Is er een verbinding tussen Rafaëls mythologische schilderijen en Petrarca's sonnetten? Waardoor vallen poëzie en kunstmuziek als puzzelstukjes samen met Caspar Friedrichs Romantische schilderkunst? Waarom wilde men toen de wereld eigenlijk "romantiseren"? En wat zeggen Picasso's Kubisme en Schönbergs atonale muziek aan het begin van de 20ste eeuw over de mens?

Dergelijke vragen komen terug in deze multidisciplinaire cursus. Binnen de cultuurgeschiedenis spelen alle kunstvormen een belangrijke rol: samen laten ze namelijk zien waar mensen in het verleden mee bezig waren, waar geest en hart vol van waren. In de Middeleeuwen heerste alleen de christelijke doctrine, dus waren er nergens Venussen

of Apollo's op schilderijen te ontdekken. Mozart en Goethe leefden in een tijd van een absolute en positieve visie op de maatschappij: hun gedichten en composities waren dan ook vol van optimisme en wars van gecompliceerd denken.

Er zijn veel parallellen te trekken tussen geschiedenis, beeldende kunst, poëzie en muziek. De verschillende kunsten staan in samenhang met elkaar: ze zijn namelijk vanuit dezelfde tijdgeest ontstaan. Wanneer we die parallellen ontdekken, genieten we niet alleen méér van de schilderijen, muziekstukken, literaire & poëtische teksten: tegelijk gaan we beter begrijpen hoe het komt dat in bepaalde tijden mensen leefden en dachten zoals ze dat deden. De kunst als spiegel.

In zes colleges komen o.a. de volgende onderwerpen aan bod:

College 1 Klassieke Oudheid

de vroegste muziekstukken in relatie tot het Griekse theater
emancipatie van de beeldende kunsten
trots in de Romeinse poëzie

College 2 Middeleeuwen & Renaissance (I)

beeldende kunsten als reclame voor christelijk geloof
wereldlijke poëzie in de vroeg-westerse muziek
de kunsten als beeld van de emancipatie van de mens

College 3 Renaissance (II) , Barok & Rococo

de mens "staat op" in de portretkunst
de overwinnende geest van de mens in de architectuur
modieuze dramatiek in de kunsten

College 4 Classicisme & Romantiek

Verlichte idealen in grote genres als romans, opera's en groepsportretten
Fantasie en intimiteit in kleine genres als poëzie, het lied en landschapsschilderkunst

College 5 Moderne Tijd

nieuwe realiteit in schilderkunstige "-ismen" en romans
atonale muziek en Duits-Expressionistische schilderkunst
ernst en inkeer in naoorlogse literatuur en schilderkunst

College 6 Hedendaagse Cultuur

Globalistische inspiratie in postmodernistische literatuur, beeldende kunst en muziek

Lok Chan m.a. is cultuurhistoricus en kunstdocent aan de HOVO's in Groningen, Zeeland, Brabant en Nijmegen. Hij is als rondleider en kunstdocent verbonden aan Museum Boijmans van Beuningen, het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam, en Huis Marseille/Museum voor Fotografie in Amsterdam. Over de beeldende kunsten, klassieke muziek en literatuur & poëzie geeft hij diverse lezingen, cursussen en rondleidingen door het land. Daarnaast is hij taaldocent Italiaans.

DE VORMEN VAN HET ZEEUWSE LANDSCHAP: **Cursus G** *ontstaansgeschiedenis en interactie tussen mens en natuur*

Kosten : € 110,-

Data : vrijdag 5, 12 en 19 februari en 5, 12 en 19 maart 2010

Tijd : 14.30 - 16.30 uur in lokaal PE204

Docent : drs A. (Anke) van der Geest

Deze cursus geeft u een andere blik op het landschap.

Het Zeeuwse landschap heeft een rijke geologische ontstaansgeschiedenis en diverse vormen (geomorfologie). De huidige grenzen van Zeeland zijn in duizenden jaren ontstaan door de werking van natuurlijke processen, maar zeker ook door ingrepen van de mens. Zeeland bestaat door een interactie tussen natuur en mens.

Deze cursus zal een beeld geven van de geologische processen die tot Zeeland hebben geleid vanaf het einde van de laatste ijstijd (10.000 jaar geleden). De acties van de mens en de 'reactie' zullen aan bod komen in verschillende tijden gedurende de afgelopen duizenden jaren. Er worden ook duidelijke voorbeelden gegeven, die in het huidige landschap nog te zien zijn van deze geschiedenis, zodat u zelf al wandelend en fietsend meer gaat zien en begrijpen.

Drs A. (Anke) van der Geest is fysisch geograaf. Zij heeft een eigen adviesbureau, schrijft artikelen, geeft lezingen, cursussen en begeleidt wandelreizen.

Aanvankelijk zocht de mens droge plekken voor bewoning en vee op de strandwallen, hogere zandgronden en kreekruigen. Moerassen verhinderden dat mensen zich op meer plekken konden vestigen.

Geleidelijk begon de mens zijn/haar omgeving te beïnvloeden om meer ruimte te creëren voor zichzelf en de activiteiten die voedsel moesten genereren. Maar deze ingrepen in het landschap hadden (soms dramatische) gevolgen, waarbij de invloed van het water weer overhand kreeg. Zo begon een wisselwerking.

Ook de huidige vormen en begrenzingen van de 'eilanden' van Zeeland zijn sinds ± het jaar 1000 door natuurlijke processen én ingrepen van de mens bepaald.

Er zijn 5 lessen in het klaslokaal met behulp van foto- en kaartmateriaal en een powerpoint presentatie. De 6e les is een excursie in Aardkundig Monument Oranjezon waar duidelijk verschillende stadia van kustgroei nog in het landschap te zien zijn.

N.B. maximum 20 deelnemers!

Kosten : € 105,-

Data : donderdag 1, 8, 15, 22 en 29 april 2010

Tijd : 14.00 - 16.30 uur in lokaal L302, uitloop tot 17.00 u bij veel vragen mogelijk

Docent : Abdul Haq Compier

Islam en moslims kunnen sinds enige jaren rekenen op een ruime belangstelling. De Islam is echter steeds de Ander gebleven, die we of kunnen tolereren of moeten onderwerpen. In deze lezingenserie zal worden ingegaan op de Islam als een deel van ons; op het morele gebod dat het geloof uitdraagt; op de meer dan 1000 jaar beschaving die het geloof heeft helpen dragen en op de onmiskenbare rol die de islamitische cultuur heeft gespeeld in de ontwikkeling van de moderne beschaving.

College 1 Eén God, 124.000 profeten: de boodschap van de Islam

Het is het jaar 610 n.Chr. In een situatie waarin clanvetes, mishandeling, intimidatie en moord aan de orde van de dag zijn, begint een eenzame stem te prediken over geloof en barmhartigheid. Zijn leer zou

de leidraad worden voor koningen en onderdanen, in oorlog en in vrede, in honger en in overvloed.

College 2 “Wijsheid is het verloren goed van een moslim”: de bloeitijd van de Islam

De Islam was een geloof van soberheid en tolerantie met een grote waardering voor kennis en vooruitgang. Mohammed had moslims aangespoord kennis te zoeken tot in China: ‘Wijsheid is het verloren goed van een moslim’. Ingegaan zal worden op de islamitische kunst, wetenschappen, filosofie en poëzie uit de culturele bloeitijd die volgde.

College 3 Liefde, wetenschap en humanisme: de islamitische erfenis in Europa

Toen Sicilië in 1060 en het Spaanse Toledo in 1085 in christelijke handen vielen, opende dit de deuren voor

het overnemen van de bloeiende islamitische cultuur in Europa. Het islamitische educatieve ideaal, “adab”, werd de belangrijkste kracht achter de Europese Renaissance: de humanistische beweging.

College 4 “Liever Turks dan Paaps”: godsdienst- vrijheid, bondgenootschappen en bekeerlingen in Nederland

De jonge Nederlandse Republiek had in 1568 twee dingen gemeen met de islamitische wereld: godsdienstvrijheid en een vijand in Spanje. “Liever Turks dan Paaps”, zongen de Watergeuzen, zelfverzekerd door steun vanuit Istanboel, Algerije en Marokko. Duizenden zeevarende Nederlanders bekeerden zich tot de Islam en maakten carrière in Noord-Afrika.

College 5 Worstelen met de Islam: beeldvorming en immigratie

Waarom dragen mannen geen hoofddoek? Omdat ze ook geen naaldhakken dragen. In zeven jaar tijd is het gesprek over de Islam niet verder gekomen dan de thema's oorlog en vrouwen. In deze slotsessie krijgen cursisten alle gelegenheid om stoom af te blazen over hun angsten, teleurstellingen en verwachtingen.

Abdul Haq Compier (1974) is medewerker van Al-Islaam, het tijdschrift van Ahmadiyya Muslim Gemeenschap Nederland. Voor dit tijdschrift deed hij onderzoek naar de Islam als deel van de Europese cultuur. Verder publiceerde hij over de Islam in Trouw en Reformatorisch Dagblad. Hij studeerde beeldende kunst in Rotterdam en Maastricht, Perzisch en Arabisch aan Universiteit Leiden en studeert momenteel geneeskunde en geschiedenis aan de Vrije Universiteit Amsterdam.

Kosten : € 125,- (inclusief cursusmateriaal)
Data : dinsdag 2, 9 en 16 februari en 2, 9, 16 en 23 maart 2010
Tijd : 14.00 - 16.00 uur, in lokaal PE112
Docent : drs H.Schalken

Anders dan dieren communiceren wij creatief in taal, we denken in taal en we kunnen over taal nadenken. Dat “nadenken over taal en taalgebruik”, ook wel taalbeschouwing genoemd, staat centraal in deze cursus, zowel taal in het algemeen (algemene taalwetenschap) alsook onze eigen Nederlandse taal en de eigenschappen daarvan in het bijzonder. Het beschikken over taal is een van de meest fascinerende eigenschappen van de mens. Het aspect verbazing, verwondering speelt in deze cursus een grote rol. Omlijst met allerlei voorbeelden, proefjes, ontdekkingen en praktische ervaringen, in een levendige afwisseling en evenzo levendige interactie met de cursisten, komen de volgende zaken aan de orde:

Het ontstaan van taal: verwondering over waarom we geordend kunnen nadenken en praten.

In bijeenkomst 1 en 2 verkennen we wat een taal is, waaruit het menselijk taalvermogen bestaat, wat de huidige opvattingen over taalverwerving zijn. Ook de lagen in een taal: de grammatica en de betekenisleer. Voorts gaan we ook in op het ontstaan van taal: hoe komen we o.a. via Grieks en Latijn tot de huidige talen en wat is de plaats van het Nederlands binnen de Europese talen.

Nederlands: verwondering over ons dagelijkse Nederlands...nooit geweten dat...

Bijeenkomst 3 en 4 staan in het teken van het Nederlands. De taalvarianten binnen het Nederlands, zoals dialecten, sociolecten, idiolecten. Vervolgens

kijken we kritisch naar grammatica, het zgn. “ontleden” van vroeger op school: wat klopt daar nu wel en niet van. Het bedoelen en begrijpen binnen onze taal wordt ook onder de loep genomen: hoe ontstaan nu misverstanden.

Lezen en schrijven: verwondering over waarom we kunnen lezen en schrijven, over het alfabet en letters/klanken...nooit geweten dat...

In bijeenkomst 5 en 6 staan letters centraal: wat zijn letters nu precies. Zijn er nu meer letters dan klanken of omgekeerd; ook: hoe komen we aan die letters. Middels proefnemingen (de cursisten leren a.h.w. even opnieuw lezen) gaan we ook ontdekken wat lezen nu precies is: wat gebeurt er in onze hersens. En tenslotte de verbazing ten top: kennismaking met *Opderlandse taal- en letterkunde van Battus*.

Excursie.

De 7e bijeenkomst, dinsdag 23 maart, 14.00 - 16.00 uur, vindt plaats in het grafisch museum *in den groenen zonck* in Wouw (nabij Bergen op Zoom). Daar wordt, te midden van de bijbehorende historische materialen, nader ingegaan op letters, schrift, spelling, het ontstaan van het alfabet, de geschiedenis van onze spelling, de geschiedenis van communicatie en van het leren lezen.

De neerlandicus en beeldend (grafisch) kunstenaar Harrie Schalken (1946) deed zijn doctoraal Nederlandse taal- en letterkunde (mediëvistiek) en zijn doctoraal algemene kunstgeschiedenis aan de R. U. Utrecht, en boekwetenschap aan de R. U. Utrecht en de G.U.Amsterdam. Hij gaf 35 jaar les aan de Hogeschool Zeeland in Vlissingen, en in zijn hoedanigheid als eigenaar/directeur van het grafisch museum “in den groenen zonck” in Wouw gaf en geeft hij postdoctorale gastcolleges aan binnen- en buitenlandse hogescholen en universiteiten.

Kosten : € 95,-

Data : dinsdag 2, 9, 16, 23 en 30 maart 2010

Tijd : 14.00 - 16.00 uur in lokaal L051

Docent : prof. dr P. van de Putte

- Darwin is in 2009 op talloze manieren herdacht. 150 jaar geleden (1859) verscheen zijn boek *On the Origin of Species* waarin hij postuleerde en aannemelijk maakte dat de verschillende soorten op de aarde alle ontstaan zijn d.m.v. *natuurlijke selectie* en niet het gevolg zijn van aparte scheppingsdaden. Ook de mens zou één van de producten van deze *natuurlijke selectie* zijn met als vermoedelijke naaste verwant de mensaap.
- De hypotheses van Darwin hebben in de 20ste eeuw een bevestiging gekregen niet het minst door vergelijkend DNA onderzoek van de verschillende soorten. Niet alleen was daarmee vast te stellen wie de naaste verwant is van de mens in de natuur, maar ook wanneer deze uit elkaar zijn gegaan. Wat voor soort proces *natuurlijke selectie* is werd ook duidelijk. In het DNA, het erfelijke materiaal van ieder individu, ontstaan veranderingen, zogenaamde mutaties die ook naar het nageslacht kunnen worden overgedragen. Wanneer zo'n mutatie de overleving van het individu gunstig beïnvloedt heeft deze een grotere kans van overleven dan zijn soortgenoten die deze mutatie niet hebben.
- Nergens kun je het proces van het ontstaan van mutaties en selectie mooier bestuderen dan aan bacteriën en virussen van bacteriën. Ook de rol die toeval speelt en de invloed van de grootte van een populatie op evolutie is aan bacteriën goed te bestuderen. Hiervan zullen enkele voorbeelden worden getoond.
- Darwin zegt in de laatste zin van zijn boek *On the Origin of Species* dat het leven waarschijnlijk begonnen is bij één of enkele levende cellen en dat uit zo'n simpel begin alle levensvormen door evolutie zijn ontstaan. Wat hij niet wist is dat een ééncellig organisme als de bacterie niet een simpele maar reeds een uiterst gecompliceerde levensvorm is met ongeveer 4000 genen gelegen op 1 circulair chromosoom. Het is tot nu toe niet duidelijk hoe zo'n zogenaamd simpel organisme heeft kunnen ontstaan. Misschien is de "evolutie" van niet-leven tot een levende ééncellige wel veel gecompliceerder dan de evolutie van ééncelligen tot hogere organismen.
- Evolutie is een noodzakelijk proces en verklaart de grote veelzijdigheid van vormen en soorten in de natuur. Evolutie kan echter ook bedreigend zijn op allerlei niveaus. In het laatste college zullen deze bedreigingen besproken en bediscussieerd worden.

Dr. ir. P. van de Putte was van 1980-2000 gewoon hoogleraar aan de universiteit van Leiden. Leeropdracht: Biochemie en in het bijzonder de Moleculaire Genetica. Ook was hij gedurende een zestal jaren verbonden aan de universiteit van Delft als bijzonder hoogleraar.

EXCEL (TOEPASSINGEN)

Kosten : € 95,- (inclusief cursusmateriaal)
Data : donderdag 4, 11, 18 feb. en 4, 11, 18 mrt. 2010
Tijd : 15.00 - 17.00 uur, in lokaal V117
Docent : ir F.Huisman

Al vele jaren is Excel (een onderdeel van het software pakket Microsoft Office) de meest gebruikte spreadsheet. Veel mensen kennen Excel als hulpmiddel bij het maken en onderhouden van adressenbestanden en als ondersteuning bij de boekhouding van bedrijven en instellingen. Ook het huishoudboekje werd vroeger nogal eens genoemd (m.i. ten onrechte) als toepassing van Excel.

Excel heeft echter veel meer mogelijkheden en toepassingen. Een aantal daarvan komen aan de orde op deze cursus. We gaan in op:

- Het file-probleem (maar ook bv wachten op het inloopsprekuren bij de dokter)
- Geld lenen (bv voor een woning hypotheek, een boot, een caravan)
- Sparen en beleggen

- Kwaliteitscontrole van producten
- Vertragingen bij trein en bus
- Medische missers in ziekenhuizen
- Overgewicht bij (jonge) kinderen

Vroeger moest je om bovenstaande problemen op te lossen vaak ingewikkelde formules doorrekenen. Sinds de komst van de spreadsheet is dat gelukkig verleden tijd. Ook Excel biedt een veelheid aan formules en mogelijkheden om allerlei praktische vraagstukken te analyseren en op te lossen.

Als u nieuwsgierig bent geworden hoe bovenstaande problemen m.b.v. Excel aangepakt kunnen worden, dan is deze cursus wellicht interessant voor u.

Het aantal cursisten bedraagt minimaal 10 en maximaal 15.

INSCHRIJFFORMULIER VOORJAAR 2010

In gefrankeerde enveloppe zenden aan:

Hogeschool Zeeland (HOVO)
 T.a.v. mevrouw A.M. Vereecke (postvak 223)
 Postbus 364
 4380 AJ Vlissingen

Ondergetekende schrijft zich in voor de cursus(sen)
 (s.v.p. gewenste cursusletter(s) omcirkelen):

A B C D E F G H J K L

en maakt gelijktijdig het verschuldigde bedrag ad

_____ x € _____ = € _____

_____ x € _____ = € _____

Totaal € _____

over op ING 1740084 ten name van Zeeuwse Senioren
 Academie te Middelburg (niet ten name van HOVO
 in Vlissingen), onder vermelding van de betreffende
 cursusletter(s) en naam (namen) deelnemer(s).

Naam en voorletter(s) : _____ M/V

Straat : _____

Postcode/woonplaats : _____

Telefoon : _____

E-mailadres : _____

Aantal personen : _____ Handtekening: _____

Ir. Huisman studeerde werktuigbouwkunde in Utrecht en toegepaste wiskunde in Twente. Hij is wetenschappelijk medewerker geweest aan de Universiteit Twente in Enschede, researchmedewerker bij Akzo in Arnhem en docent Informatica, Wiskunde/Statistiek en Besliskunde aan de Hogeschool Zeeland. Hij publiceerde drie boeken op het gebied van de Besliskunde.

HOVO

VLISSINGEN

Vormgeving en druk: Drukkerij Zoetewij Yerseke

Foto omslag: Gemeentearchief Vlissingen